

14 Kasım 2018

AKP döneminde Türk tarımı tasfiye edildi

Son yıllarda tarım sektöründeki gelişmeler gündemden hiç düşmüyor. Bir türlü gerilemeyen kırmızı et fiyatları, para etmeyen çiğ süt, tarlada kalan domates, depoda bekleyen patates, fındıkta 'tekelleşme' tartışmaları. Öte yandan tarladan markete fiyatı %200- 300 artan diğer meyve ve sebzeler. Üretici kan ağlıyor, tüketici ise isyanda. Tarımın neresinden tutsanız elinizde kalıyor.

Aslında Anadolu dünyada neolitik devrimin başladığı, başka bir deyişle yerkürede tarımsal üretimin ilk kez yapıldığı topraklardır. Kuşkusuz bu tesadüf değildir. Bereketli toprakların su ve güneşle bulunduğu bu coğrafya, bio-çeşitlilik açısından da eşsizdir. Dünyadaki 8 gen merkezinden 3'ü Anadolu coğrafyasındadır. 3.000'den fazlası endemik olmak üzere 13 bin bitki çeşidi bu topraklarda yaşamaktadır. İşte bu özelliklere sahip bir üretim alanı olan bu topraklarda, yanlış ve kasıtlı politikalarla çökertilen Türk tarımı tarihinin en acı günlerini yaşamaktadır.

Tarım desteklenmedi, Çiftçi iflas etti.

Türkiye 2003 – 2018 döneminde tarım desteğine ayırdığı paranın 5 katını tarım ürünleri ithalatına savurmuştur. Sözü edilen dönemde, tarım ve gıda ithalatına yaklaşık 400 milyar TL ödeme yapılmışken, aynı dönemde iktidarın tarıma verdiği iddia ettiği toplam nakit destek miktarı ise 79 milyar TL düzeyinde kalmıştır. İktidar kendi çiftçisini desteklemezken, yabancı ülkelerin çiftçilerini ve tarımsal üretimini desteklemektedir.

2006 tarihli 5488 sayılı Tarım Kanunu'nun, "tarımsal desteklemelerin finansmanı" başlıklı 21. maddesinde "*Tarımsal destekleme programlarının finansmanı, bütçe kaynaklarından ve dış kaynaklardan sağlanır. Bütçeden ayrılacak kaynak, gayrisafi millî hasılanın yüzde birinden az olamaz*" ifadesine yer veriliyor. Tarımsal destekler çeşitli ürünlere özel destekler olabileceği gibi, hayvancılık ve su ürünlerini de kapsıyor. Buna göre, iktidarın çiftçiye 50 milyar TL borcu vardır. Buna karşılık, 2006 yılından bu yana bunun ancak yarısı ödenmiş olup, iktidar çiftçinin hakkı olan paraya el koymuş durumdadır.

Ürettiği para etmeyen, gübre, mazot, elektrik ve su zamlarına yetişemeyen çiftçi iflas etmekte, hızla tarımdan kopmaktadır. Kredi – haciz – iflas kısılcasına giren çiftçi tarlasını/traktörünü satmakta, taahhüdünü ihlal suçundan hapse giren çiftçi sayısı her geçen gün artmaktadır. Son 16 yılda Türkiye'nin işlenen alan büyüklüğü 27 milyon dönüm azalmıştır. Başka bir deyişle çiftçi ektikçe zarar ettiği için, iki Trakya Bölgesi büyüklüğündeki alanı işlemekten vazgeçmiş ve terk etmiştir.

1863 yılında kurulan Ziraat Bankası'nın ana amacı, çiftçi sınıfına, uygun koşullardan tarımsal krediler açarak tarımsal üretimin artırılmasına katkıda bulunmaktır. Oysaki bugün Ziraat Bankası çiftçiden besiciden çok, özelleştirme adı altında kamu mallarını ucuz kapatmaya çalışanlara, medya sektöründeki yeni medya patronlarına, YİD ve KÖİ projelerinde devlet garantisi adı altında geleceğimizi ipotek altına alanlara kredi sağlamaktadır.

Hayvancılık çöktü, besicilik iflas etti ve halkımız et yiyemez hale geldi.

Bundan sadece 30 yıl evvel hayvancılıkta hem kendine yeten hem de komşu ülkelere canlı hayvan ve lop et ihraç eden Türkiye, AKP Hükümeti sayesinde hem net ithalatçı hem de dünyanın en pahalı kırmızı etinin satıldığı ülke haline gelmiştir. Türkiye'nin sığır, manda, koyun ve keçiden oluşan canlı hayvan varlığı toplamı 1980 yılında 85 milyon iken bugün 53 milyona gerilemiş, başka bir deyişle 32 milyon azalmıştır. Oysa aynı dönemde nüfusumuz 34 milyon artmıştır.

Türkiye'nin mera varlığı, 50 yıl evvelki düzeyin yarısına gerilemiştir. 1960 yılında 28,7 milyon hektar olan mera alanları, bugün 14,6 milyon hektar düzeyindedir. Son 5 yılda 4 milyon baş canlı hayvan ithal edilmiş olup, halen, Bulgaristan'dan Şili'den, Rusya'dan hatta Konya kadar bir memleket olan Bosna Hersek'ten et ithalatı yapılmaktadır.

Bir sanayi ülkesi olan Almanya kendi nüfusunu kendi ürettiği kırmızı et ile doyurmakta, kg fiyatı 4 Euro olan kırmızı etten ortalama bir Alman yılda 75 kg tüketmektedir. Güya bir tarım ülkesi olan Türkiye ise, dünyanın dört bir yanından hayvan ve et ithal etmekte, kıymanın kilosu Almanya'dan en az 3 katı pahalı olarak 42-45 TL'den satılmakta, vatandaşımız pahalı eti sofrasında bayramdan bayrama görebilmekte, insanımızın yıllık ortalama et tüketimi bir Alman'ın 1/6'sı düzeyi olan 12 kg da kalmaktadır.

16 Yıldır iktidarda olanlar ise yaptıkları son açıklamada, hala et fiyatlarındaki artışı halkın "*artan refah*" seviyesindeki artıştan kaynaklandığını söyleyerek, aklımızla alay etmektedirler. Dünyanın kişi başına en az et tüketen ülkelerinden birisi iken, bunu söylemek gerçekten inanılmaz.

Türkiye Tarımda net ithalatçı ülke konumuna gelmiştir.

"*Üreticiyi ithalatla terbiye etme*" politikası AKP döneminde vahşi bir şekilde uygulanmakta, arz eksikliği nedeniyle fiyatı artan her ürünün fiyatının ithalatla düşürme kolaycılığına başvurulmaktadır. Diğer taraftan, imzalanan Serbest Ticaret Anlaşmaları ile arz fazlası olan zeytinyağında bile Tunus'a tarife kontenjanı belirlenmiş, böylece zeytinyağı ithalatının yolu açılmıştır.

Bu politikanın sonucu olarak 780 bin km² yüzölçümüne sahip Türkiye, tarımsal hammadde dış ticaretinde, yıllara göre değişmekle birlikte ortalama 1 milyar dolarlık ihracat, 8 milyar dolarlık ithalat yapmakta ve 7 milyar dolar düzeyinde net açık vermektedir. İşlenmiş gıda ürünleri sanayinin katkısı ise, bu tabloyu ancak başa baş noktasına getirebilmektedir.

Buna karşılık 547 bin km² yüzölçümüne sahip Fransa hem tarımsal hammadde hem gıda dış ticaretinde net ihracatçı olup, dış ticaret fazlası yıllık 15 milyar Euro düzeyindedir. İspanya 506 bin km² yüzölçümüne sahip olup, aynı şekilde hem tarımsal hammadde hem de gıda dış ticaretinde net ihracatçıdır; dış ticaret fazlası yıllık 16 milyar Euro düzeyindedir. 41 bin km²

yüzölçümüne sahip Hollanda'nın ise, tarım ve gıdadaki dış ticaret fazlası yıllık 40 milyar Euro eşiğini aşmış durumdadır.

Çöken tarımsal üretim ithalat faturalarına yansıdı.

2002 – 2018 döneminde Türkiye, tarım ve gıda ithalatı için yabancı ülkelere yaklaşık 200 milyar dolar ödedi. Türkiye;

- Rusya, Almanya, Fransa, Ukrayna'dan **buğday**, Gürcistan'dan **saman**,
- İngiltere, Fransa, Danimarka'dan ve Hırvatistan'dan **arpa**,
- Moldova ve Bulgaristan'dan **ayçiçeği**,
- ABD, Yunanistan, Türkmenistan ve Hindistan'dan **pamuk**,
- ABD, Arjantin ve Ukrayna'dan **soya**,
- ABD, Arjantin, Brezilya ve Rusya'dan **mısır**,
- ABD, Rusya, Vietnam, İtalya ve Tayland'dan **çeltik ve pirinç**,
- Meksika, Kanada, Etiyopya, Bangladeş, Mısır ve Çin'den **kuru fasulye**,
- Meksika, Kanada ve Hindistan'dan **nohut ve yeşil mercimek**,
- ABD, Ukrayna ve Kanada'dan **bezelye**,
- Tunus, Suriye'den **zeytinyağı**,
- İran, Şili ve Güney Afrika'dan **üzüm**,
- Bulgaristan'dan **kurbanlık koyun**,
- Şili, Uruguay ve Fransa'dan **büyükbaş hayvan**,
- Rusya, Polonya, Fransa, Macaristan, Romanya ve Bosna-Hersek 'den **lop et**,

ithal eden bir ülke haline düşürüldü. Bu tablo Türkiye açısından kabul edilemez.

AKP'nin iktidarda olduğu 16 yılda Türkiye 19 milyon ton soya tohumu, 8 milyon ton ayçiçeği tohumu, 2,5 milyon ton kolza tohumu ithal etmiş ve **yağlı tohum ve türevleri ithalatına** 36 milyar dolar ödemiştir.

Aynı dönemde yapılan 63 milyon ton **Hububat ithalatı** içinde 41 milyon tonu buğday, 12 milyon tonu mısır, 4,5 milyon tonu pirinç ve çeltik olup, hububat için 17,5 milyar dolar ödenmiştir.

Bu dönemde 10 milyon tonu aşkın **lif pamuk ithal** edilmiş, karşılığında 17 milyar dolar ödenmiş, toplam 3,5 milyon ton **bakliyat ithalatına** ise 3 milyar dolar ödenmiştir. En fazla ithal edilen bakliyat mercimek olup, 2,4 milyon ton ithalat karşılığı 1,8 milyar dolar ödenmiştir.

2002-2010 yılları arasında 9 yıllık sürede yapılan **et ve canlı hayvan ithalatı** ithalat 228 milyon dolar iken, 2011 yılından itibaren yapılan ithalat yıllık milyar dolar seviyesine çıkmıştır. 2011-2017 döneminde yapılan et ve canlı hayvan ithalatı 6,23 milyar dolara ulaşmış olup, ithalat artışı böyle devam ederse 2018 yılı ithalatta rekorların kırıldığı yıl olacaktır. Yurt dışındaki üreticilere aktarılan bu ödemeler maalesef içerde et fiyatlarını düşürmemiş tam tersi olarak daha artmasına sebep olmuştur.

Diğer taraftan, yaşanan ekonomik krizler ve sektörel politika değişiklikleri tarım ve hayvancılıkla uğraşan kesimlerde tedirginlik yaratmış, tarımsal ürüne ve canlı hayvan/et fiyatlarındaki istikrarsızlık sonucu artan mali risk, üreticilerin ilgili hedef ve beklentilerini olumsuz yönde etkilemiştir.

Özelleştirme Süreci ve Türk tarımına Etkileri

Tarımdaki özelleştirme süreci aslında gerçek bir yağmalama, peşkeş öyküsüdür. Örneğin TEKEL İçki fabrikaları 290 milyon dolara özelleştirilmiş, satın alanlar 1 yıl geçmeden portföyün %90'ının 800 milyon dolara satmışlar, birkaç yıl sonra da tesisler 2,1 milyar dolara el değiştirmiştir. Tarımdaki özelleştirme süreci, aynı zamanda bir yabancılaştırma öyküsüdür. Örneğin TEKEL İçki fabrikaları Amerikan Texas Pasific Company'den İngiliz Diego firmasına geçmiş, TEKEL sigara fabrikaları ise British American Tobacco'nun olmuştur.

Ancak peşkeş çekme ve yabancılaştırma, fotoğrafın yalnızca bir boyutudur. Diğer yandan, kamunun tarımdan çekilmesiyle, girdi ve çıktı alanı tamamen piyasaya devredilmekte, aracı ve rant mekanizmaları devreye girmekte ve üretimin önündeki en büyük engel böylece oluşturulmaktadır.

Girdi alanındaki özelleştirmelere yem ve gübre alanı en iyi örneklerdir. YEMSAN'ın özelleştirilmesiyle karma yem alanı kuralsız piyasa koşullarına terk edilmiş, çökertilen üretim kapasitesiyle 2/3'ü dışarıdan ithal edilen yem hammaddesinden üretilen yemler çok yüksek fiyatlarla üreticiye satılmıştır. TÜGSAŞ, İGSAŞ ve TZDK özelleştirmeleri gübre hammaddesi ithalatında tekelleşme yaratmış, gübrenin üretim ve dağıtımını ise artan aracı kanallar elinde üreticinin sömürü aracına dönüştürmüştür. Süt Endüstrisi Kurumu, Et Balık Kurumu ve TEKEL (İçki-sigara) özelleştirmeleriyle kamunun devreden çıkması, sözü edilen alanlarda hızla özel sektör tekellerinin oluşmasına neden olmuştur. Anılan gruplar devraldıkları tesislerin önemli bölümünü kapatmışlardır. Örneğin 6 sigara fabrikasından 5'i, içki fabrikalarının yarısından fazlası kapatılmıştır. EBK'nin 35 tesisinden 18'i satılmış, 5'i bedelsiz devredilmiş, 3'ü tümüyle kapatılmıştır. Bu tablonun sonucu, içki fabrikaları için özel üzüm çeşitleri üreten üreticinin ürününün elinde kalması, yerli tütün üretiminin ve üreticisinin çökmesi, kırmızı et üretiminin gerilemesi ve yükselen fiyatlara neden olmuştur.

Özetle, tarım sektörünün geldiği noktada yanlış uygulanan özelleştirme sürecinin ölçülebilir ve büyük etkileri vardır.

Türkiye tarım politikalarındaki yanlışlar

Türkiye'de tarıma bakış açısının köklü şekilde değiştirilmesi gerekmekte, tarımsal üretim politikasına bütüncül bir bakış açısı ile yaklaşılması gerekmektedir. Bitkisel ve hayvansal üretim birbirini tamamlar niteliktedir. Bir tarafta yaşanan aksaklık ya da eksiklik diğer tarafı olumsuz etkiler, hatta bazen domino etkisi yaratır.

Tarım sektörünün kronik hale gelmiş ortak sorunları şöyle özetlenebilir.

- 1- Günlük ya da kısa süreli müdahaleler kalıcı çözüm yaratmamakta, orta ve uzun vadeli tarım politikalarına ve reformlara ihtiyaç bulunmaktadır.
- 2- Türk tarımında plansız üretim sorunu vardır. Üretici kendi haline bırakılmış durumdadır. Arz-talep dengesinin sağlanabileceği bir üretim planlaması yapıp, üretim doğru teşvik ve desteklerle yönlendirilmelidir.
- 3- Tarımda girdi maliyetleri çok yüksektir. Tohumdan gübreye, yemden ilaca kadar önemli kısmının ithal edildiği girdi kalemlerinde üretici desteklenmelidir.
- 4- Üretici dağınık yapıdadır ve kooperatifleşme seviyesi çok düşüktür. Organize olmayan üreticinin monopol ya da oligopol yapıdaki sanayici/market zincirleri karşındaki mağduriyeti giderilmelidir.

- 5- Tarım sektöründeki verimlilik ve ürün kaybı sorunu süratle giderilmelidir.
- 6- Başta TUİK verileri olmak üzere tarım sektörüne yönelik veri tabanının güvenilirliği tartışma konusu olup, doğru veri olmadan doğru projeksiyon oluşturmak ve geleceğe yönelik üretim planlaması yapmak mümkün değildir.
- 7- Piyasalarda yeterli regülasyon olmayıp, serbest piyasa ekonomisi adı altında bir boşluk söz konusudur. Tarım sektörü için gerekli altyapı ve düzenlemeler ile makro ve mikro açıdan tarım politikaları oluşturulması gerekmektedir.
- 8- Tarım sektöründeki Kamu kurumlarının işlevselliği yeterli olmayıp, TMO, ESK, Tarım Kredi Kooperatifleri ve TİGEM gibi kurumlar yasa gereği düzenleyici ve destekleyici rollerini sağlamalıdır.
- 9- Özel sektör-kamu-üniversitelerden oluşan 'iş birliği üçgeni' oluşturulmadığı için kurumlar arasında etkileşim kopuk olup, inovasyon, Ar-Ge ve katma değerli ürünlerin üretimi ve pazarlanması noktasında bu iş birliğinin acilen sağlanmalıdır.
- 10- Verilen destek ve hibelerin etki analizi yapılmamaktadır. Son 12 yılda verilen destekler 78 milyar TL'yi bulmuş olup, bunun tarımsal üretimde verimlilik başta olmak üzere nasıl bir etki yarattığı analiz edilmemektedir.
- 11- Son yıllarda artan jeopolitik riskler nedeniyle tarımsal ihracat pazarımızı da çeşitlendirmemiz gerekmektedir. Zira, Rusya, Irak ve Suriye pazarında yaşadığımız sıkıntılar üretim odaklı bir sisteme sıkışıp kaldığımızı, ihracat, pazarlama ve satış sorunlarımızın giderek arttığını göstermiştir. Üretim artışına paralel olarak katma değerli ürünleri ve alternatif pazarları yaratmadığımız takdirde, ne kadar ucuza üretirseniz üretin, rekolteyi ne kadar arttırırsanız arttırın, ürününüzü hakkettiği değerden pazarlayamazsınız. İşte bugün yaşadığımız tablo aynen budur.

Çözüm nerede?

AKP İktidarı döneminde Türk tarımı ve hayvancılığı desteklenmeyerek tasfiye edilmiş, yaşanan her sıkıntı ithalat ile çözülmeye çalışılırken yabancı üreticiler teşvik edilmiş, tarımsal ekim alanları azalmış, çiftçi ve besici üretimden uzaklaşmış, tarım ve hayvancılık çökmüş, çiftçi ve besici bankalara borçlarını ödeyemez hale gelerek iflas etmiş, halkımız ise et yiyemez hale gelmiştir. Bu sürdürülebilir bir durum değildir. Bu ülke üretmek, üretirken ne ürettiğini bilmek ve ürettiğinden katma değer elde etmek zorundadır.

Bu amaçla, üretimi hedefleyen, çiftçinin emeğinden yana, küçük ve orta ölçekli çiftçileri destekleyen tarım politikaları uygulanmalı, üretim maliyetleri düşürülmeli, tüm girdilerdeki vergi yükü azaltılmalı, sürdürülebilir ve planlı bir tarımsal üretim politikası izlenmelidir. Son yıllarda çiftçi tarafından boş bırakılan tarlalar yeniden üretime kazandırılmalı, toprakların fiziksel ve kimyasal özelliklerini geliştirecek uygulamalar desteklenmeli, sulama yatırımları hızlandırılmalı, yetersiz olan destekleme primlerinin kapsam ve etkisi arttırılmalıdır.

Bunun için tecrübesi olan, soruna teşhis koyan, çözüm yollarını bilen, tarıma destek veren bir iktidara ve kadrolara ihtiyaç bulunmaktadır. Demokrat Parti iktidarı ve kadroları, çiftçimiz ve besicimiz ile el ele tarımı ve hayvancılığı süratle kalkındırarak, modern tarım yöntemlerini geliştirecek, üretimi, katma değeri ve ihracatı arttırarak, yeniden kendi kendine yeterli hale getirecek ve çiftçimizin besicimizin yaşam seviyesini yükseltecektir.